

УДК 502:94(450)

DOI: 10.31651/2076-5908-2024-2-126-133

Олена СМИНТИНА,

доктор історичних наук, професор, Одеський національний
університет ім. І. І. Мечникова, м. Одеса, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2020-2307>

e-mail: smyntyna_olena@onu.edu.ua

G7–ІТАЛІЯ: 50 РОКІВ ВЗАЄМОДІЇ В ЕКОЛОГІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ

Анотація. *Мета статті* – дослідити еволюцію екологічної політики країн G7 та простежити її вплив на Італію, яка є постійним членом організації. **Наукова новизна** дослідження полягає у розкритті теми взаємодії екологічної політики G7 та Італії в історичному контексті. Автор зосереджує увагу на значенні підсумкових декларацій самітів організації, які містять інформацію щодо змін у міжнародних трендах щодо проведення екологічної політики. У статті пропонується поділ історії екологічної політики G7 на декілька періодів. **Оригінальність** дослідження полягає у залученні значної кількості джерел з історії G7, а також закордонних досліджень, до яких раніше не зверталися українські вчені.

Висновки. Екологічна політика G7 є продуктом консенсусу між лідерами країн-учасниць організації і визначає лише загальні риси конкретних заходів у цій сфері. Основні результати домовленостей, як правило, відображаються у підсумкових деклараціях регулярних самітів організації. Важливість цієї діяльності полягає у прикладі, який подає світу група найбільш економічно розвинених держав світу всьому людству. На сучасному етапі форум G7 просуває програми захисту навколишнього середовища як невід'ємну частину загальної концепції сталого розвитку. Участь Італії у G7, незважаючи на певні економічні складнощі у розвитку країни, є вагомим підкріплюючим фактором у забезпеченні авторитету організації на світовому рівні. Уряд та суспільство Італії традиційно відрізняються високим рівнем екологічної свідомості і завжди доєднуються до будь-яких помітних міжнародних ініціатив у природоохоронній сфері. Саме ця країна представляє програми захисту навколишнього середовища G7 у Середземноморському регіоні. Окрім того, особливий вплив на соціально-економічний розвиток країни мало рішення про відмову від атомної енергетики після аварії на Чорнобильській АЕС. На сучасному етапі уряд Італії, що діє в рамках затвердженої з 2014 р. концепції енергетичної безпеки, намагається відродити цю галузь за допомогою інших країн-учасниць форуму.

Ключові слова: G7, Італія, екологічна політика, міжнародні відносини, співробітництво, екологічна історія, зовнішня політика

Olena SMYNTYNA,

Dr. Habil. (History), Professor, Odesa I. I. Mechnikov National University, Odesa, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2020-2307>

e-mail: smyntyna_olena@onu.edu.ua

G7–ITALY: 50 YEARS OF COOPERATION IN ENVIRONMENTAL POLICY

Abstract. *The purpose of the study is to investigate the evolution of the environmental policy of the G7 countries and trace its impact on Italy, which is a permanent member of the organization. The scientific novelty of the study lies in revealing the topic of the interaction of the environmental policy of the G7 and Italy in a historical context. The author focuses attention on the significance of the final declarations of the organization's summits, which contain information on changes in international trends regarding the implementation of environmental policy. The study proposes dividing the history of G7 environmental policy into several periods. The originality of the research lies in the involvement of a significant number of sources from the history of the G7, as well as foreign research, which Ukrainian scientists have not previously consulted.*

Conclusions. *The environmental policy of the G7 is a product of consensus among the leaders of the member countries of the organization and defines only the general features of specific measures in this area. The main results of the agreements, as a rule, are reflected in the final declarations of the organization's regular summits. The importance of this activity lies in the example that a group of the world's most economically developed countries sets for all mankind. At the current stage, the G7 forum promotes environmental protection programs as an integral part of the overall concept of sustainable development. Italy's participation in the G7, despite certain economic difficulties in the country's development, is a significant reinforcing factor in ensuring the authority of the organization at the world level. The government and society of Italy traditionally have a high level of environmental awareness and always join any notable international initiatives in the field of environmental protection. It is this country that represents the G7 environmental protection programs in the Mediterranean region. In addition, the decision to abandon nuclear energy after the accident at the Chornobyl nuclear power plant had a special impact on the socioeconomic development of the country. At the current*

stage, the Italian government, acting within the framework of the energy security concept approved in 2014, is trying to revive this industry with the help of other countries participating in the forum.

Keywords: G7, Italy, environmental policy, international relations, cooperation, environmental history, foreign policy.

Постановка проблеми. Екологічна політика в останні десятиліття все частіше є об'єктом дослідження істориків. На це є декілька причин. По-перше, тема захисту навколишнього середовища поступово стала невід'ємною складовою сучасної міжнародної політики, що спонукає до вивчення еволюції цього явища. По-друге, екологічна політика стала важливою частиною концепції сталого розвитку у багатьох державах світу. Без її урахування неможливо повністю зрозуміти актуальні тенденції глобального соціально-економічного розвитку. По-третє, завдяки вченим із французької школи «Анналів», зокрема Е. Ле Руа Ладюрі, історія клімату, змін у довкіллі «легітимізувалася» в наукових історичних працях.

Окремою темою є пошук чинників, що спонукали значну частину світу хоча би формально погодитися із важливістю природоохоронної тематики. Одним з них є моральне лідерство у цій сфері країн G7 – форуму держав із суттєвою політичною та економічною вагою у світі. У цьому дослідженні ставиться питання про характер співпраці організації в цілому з одним із її членів – Італією. Особливе значення для цієї кооперації має енергетична політика, зміни в якій суттєво впливають на економічний розвиток країни. Вивчення досвіду Італії, яка сьогодні є одним із основних партнерів України, в тому числі й у питаннях захисту довкілля, є безумовно актуальним для нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Екологічна політика G7 рідко розглядалася в історичному розрізі. Перші дослідження цієї теми з'явилися на початку 1990-х рр., коли Дж. фон Фюрстенберг та Дж. Деніелс дослідили енергетичну та екологічну політику G7 у період з 1975 до 1989 рр. [1]. Пізніше Н. Бейн у своїх тезах, присвячених історії форуму, підкреслив важливість лідерства США для ефективної роботи організації [2]. Найбільш повний та структурований огляд історії екологічної політики G7 подали Дж. Кіртон, Е. Кокоціс і Б. Воррен в окремому розділі загальної роботи, присвяченій діяльності форуму [3]. Історією екологічної політики Італії займалися такі вчені, як Р. Леванські [4], П. Амадеї [5], Е. Крочі [5], Е. Піцціменті [6], М. Ді Джуліо [6], Т. Стендіш [7] та ін. Співпрацю G7 та Італії у цій сфері вивчали М. Гамбіні [8], М. Велліні [8], І. Джонстон [9]. В українській історіографії тема природоохоронної політики представлена роботами О. Івасечко [10], В. Загорського [11], Т. Перги [12], В. Качурінер [13] та ін. Окремі аспекти кліматичної політики G7 розглянуті у дослідженнях Є. Тихомирової [14] та Я. Павко [15].

Метою статті є дослідження розвитку екологічної політики країн G7 та її впливу на Італію.

Виклад основного матеріалу. Міжнародна політична ситуація у середині 1970-х рр. відзначилася серією криз: ліквідацією Бреттон-Вудської фінансової системи, нафтовим ембарго з боку країн ОПЕК і подальшим зростанням цін на енергоносії, поразкою США у В'єтнамській війні. У світі виникло відчуття послаблення американського лідерства та, як наслідок, появи вакууму влади, що могло призвести до нових конфліктів. Окрім того, об'єктивні дані свідчили про безпрецедентне зростання проблем у світовій економіці, а значить, про завершення епохи стрімкого зростання у західних країнах, яка розпочалася після Другої Світової війни.

За цих умов тодішній президент Франції В. Жискар д'Естен виступив з ініціативою створення об'єднання провідних держав світу задля вирішення нагальних питань глобального масштабу. Внаслідок перемовин, у 1975 р. було започатковано формат G7, який до сьогодні залишається одним із провідних форумів у світовій політиці. До нової організації доєдналася й Італія, яка, незважаючи на свою слабку позицію відносно інших членів групи – Великої Британії, Канади, США, Франції, ФРН, Японії, підвищила таким чином свій міжнародний авторитет [3, р. 91].

На перших порах зустрічі голів держав G7 зосереджувалися лише на економічних проблемах. Зокрема, в декларації, випущеній після першого саміту організації у м. Рамбуїє (Франція), що відбувся 15–17 листопада 1975 р., вказані такі проблеми, як інфляція, високий рівень безробіття та енергетична криза [16]. Всі ці труднощі були актуальними для Італії, яка не мала власних джерел вугілля, нафти і газу, а тому була особливо вразливою перед

глобальними викликами. Так, А. Моро, тодішній італійський прем'єр-міністр, висловив надію, що більш сильні члени G7 зможуть допомогти його країні впоратися з поточними економічними проблемами [17]. Це відповідало суті декларації Рамбуйс, яка підкреслювала, що нові виклики можна подолати лише спільними зусиллями [16].

Декларації наступних самітів у Пуерто-Ріко, Лондоні та Бонні суттєво не відрізнялися від першої. Переломним моментом для запровадження поняття екологічної політики став 1979 р. Тоді сталася чергова нафтова криза, яка призвела до суттєвого зростання цін на енергоносії на світовому ринку. Крім того, широкого розголосу набула аварія на атомній електростанції Три-Майл-Айленд у США [3, р. 93–94]. Реакція країн G7 на ці події знайшла своє відображення у декларації після саміту в Токіо 28–29 червня 1979 р. Учасники форуму заявили про введення добровільної стелі закупівлі нафти до 1985 р. Використання інших викопних джерел енергії, зокрема вугілля, заохочувалося лише до тієї міри, поки воно не шкодило навколишньому середовищу. Країни G7 також домовилися співпрацювати над заходами контролю атомної енергетики задля недопущення аварійних ситуацій в майбутньому. Навіть такі розмиті положення декларації свідчили про зміну у ставленні керівництва західних країн до захисту довкілля [18].

Наступний саміт G7 прийняла Італія. Форум відбувся 22–23 червня 1980 р. у Венеції – місті, яке є одним із символів вразливості навколишнього середовища від змін клімату. У фінальній декларації вперше чітко пролунала теза про необхідність розриву зв'язку між економічним зростанням та споживанням нафтопродуктів у найкоротші строки – до кінця десятиліття [11]. На цій тезі зробив особливий акцент прем'єр-міністр Італії Ф. Коссіга, який головував на зустрічі. У його промові прозвучала наступна фраза: «Як ви вже знаєте, центральною проблемою, яку ми обговорювали, була енергетика і ми розробили стратегію, що передбачає конкретні дії для економії нафти, а також прискорені або швидкі зусилля для виробництва альтернативних джерел енергії – альтернативних нафті – включно з ядерною енергетикою, чий внесок має важливе значення для кращого балансу між попитом і пропозицією в енергетичній сфері» [19].

Навіть така глобальна екологічна катастрофа, як Чорнобиль, не одразу вплинула на плани G7 щодо якнайшвидшої відмови від використання нафти на користь атомної енергетики. У спеціальній декларації щодо аварії на Чорнобильській АЕС, випущеній після Другого саміту G7 у Токіо, прямо зазначається, що «атомна енергетика залишається і, за умови належного управління, продовжуватиме залишатися джерелом енергії, котре буде використовуватися все ширше». Натомість у документі відзначається, що СРСР не підтримував свою атомну енергетику у належному технічному стані. Хоча найголовнішою проблемою стала політика замовчування трагедії, через що західні країни не змогли надати вчасну допомогу [21].

На практиці аварія на Чорнобильській АЕС поставила для Італії хрест на розвитку власної атомної енергетики. Під тиском громадськості уряд був змушений провести у 1987 р. серію референдумів щодо майбутнього цієї галузі. Більшість виборців проголосували за закриття існуючих атомних електростанцій, а також припинення будівництва вже розпочатих проєктів. Схожі політичні настрої були і серед населення в інших країнах G7, однак тільки Італія пішла на такі радикальні кроки. Референдуми 1987 р. стали яскравим свідченням зростання важливості теми захисту навколишнього середовища і необхідності проведення комплексної державної політики у цій сфері [7, р. 951–952].

Тому логічним наслідком тривалої дискусії щодо екологічної тематики стало створення у 1986 р. окремого міністерства довкілля, якому, за установчим законом, були надані широкі повноваження. Дослідники проте вказують, що протягом 1980-х рр. це міністерство з ряду причин не було ефективним і виконувало свої функції в дуже обмеженій мірі [4, р. 334–336; 6, р. 320–321]. Серед головних причин невдач було те, що нове міністерство в дійсності не змогло перебрати на себе усі природоохоронні функції від інших установ. Окрім того, опір міністерству чинило місцеве самоврядування на рівні регіонів, які, користуючись широкими повноваженнями щодо розподілу бюджетних коштів, залишали дуже незначні суми на захист навколишнього середовища. Додатковим стримуючим фактором було обмежене фінансування самого міністерства та нестача працівників [4, р. 335–338].

На думку Дж. Кіртона, Е. Кокоціс та Б. Воррена, на початку 1990-х рр. стартував новий етап у діяльності форуму G7. Після глобальних кліматичних самітів 1992 р. у Ріо-де-Жанейро та Мюнхені організація майже повністю самоусунулася від впровадження власної екологічної політики і передала цей напрямок до сфери діяльності ООН. Свідченням цьому є відсутність навіть згадки про кліматичні проблеми або необхідність об'єднання зусиль заради захисту довкілля у підсумкових деклараціях низки засідань форуму протягом 1992–2004 рр. Лідери G7 прагнули зосередитися на суто економічних питаннях. Це виявилось стратегічною помилкою: природоохоронні програми ООН, здебільшого, залишилися деклараціями, не втіленими у життя [3, р. 95–96].

Роль лідера для Італії у спонуканні до розвитку екологічної політики перейняв на себе Європейський Союз. Вже в його установчому документі – Маастрихтському договорі 1992 р. – прописані чіткі вимоги щодо зобов'язань по захисту довкілля, які має взяти на себе кожна країна-член організації. Для контролю над виконанням цих положень у 1994 р. була створена Європейська агенція довкілля зі штаб-квартирою у Копенгагені. Вона стала одним із ключових центральних органів ЄС, які ставили Італії «оцінки» її євроінтеграційних реформ. Прогрес у цьому напрямку особливо пришвидшився наприкінці 1990-х рр., коли проєвропейська коаліція «Оливкове дерево», яка, зокрема, включала до свого складу Партію Зелених, прагнула виконати всі «домашні завдання» задля прийняття держави у єврозону. Виконання цієї задачі у 1999 р. свідчило про те, що Італія виконала зобов'язання у сфері захисту навколишнього середовища й увійшла в ранг країн із добре розвинутою екологічною політикою [5, р. 120–144].

У цей же період Італія та інші країни G7 підписали та ратифікували Кіотський протокол, який ввів обмеження на викиди вуглекислого газу в атмосферу планети: до 2008–2012 рр. цей показник мав бути на 5% нижчим, ніж у 1990 р. [22]. Для країн ЄС був запроваджений більш суворий показник – 8%. Пізніше Італія трохи знизила його до 6,5%. З однієї сторони, дотримання умов протоколу для країни полегшувалося політикою деіндустріалізації, яка активно впроваджувалася протягом 1990-х рр. З іншої – навіть на початок 2000-х рр. Італії не вдавалося знизити показники викидів в атмосферу, головним чином через зростання кількості автомобільного транспорту. На думку М. Гамбіні та М. Велліні, умови цього договору мали низку негативних наслідків для економіки країни через суворі обмеження на діяльність теплових електростанцій [8, р. 12–14].

Незадоволення умовами договору проявилось і в інших країнах. Так, США – найбільш розвинена держава у світі – так і не ратифікувала Кіотський протокол. На середину 2000-х рр. стало зрозуміло, що угода про обмеження викидів вуглецю в атмосферу так і не стала основою для запровадження глобальної кліматичної політики. Іншими словами, ООН не в змозі була забезпечити дотримання власних програм зі сталого розвитку людства усіма членами організації. Тому, починаючи з середини 2000-х рр., G7 почала повертати собі лідируючі позиції у формуванні та реалізації глобальної природоохоронної повістки [3, р. 96].

Переломним моментом став Единбурзький саміт 2005 р., на якому головував прем'єр-міністр Великої Британії Т. Блер. За його наполягання, проблема кліматичних змін стала однією з головних тем конференції, на яку були запрошені представники індустріально розвинених країн, які були відповідальними за більшу частину світових викидів вуглецю в атмосферу – Китаю, Індії, Бразилії, Мексики та ПАР. За результатами переговорів вперше в історії G7 було укладено окремий документ, присвячений кліматичним змінам – Глінейгльський план змін. Ця декларація містила у собі конкретні кроки кооперації країн G7 та їх партнерів у таких галузях, як трансформація способу використання енергії, забезпечення чистішого майбутнього людства, сприяння новим науковим дослідженням та розробкам, фінансування переходу до чистішої енергії, боротьба із негативними наслідками зміни клімату та боротьба із незаконним вирубуванням лісів [23]. Договір був підписаний також італійською делегацією на чолі з С. Берлусконі. Щоправда у подальші роки він неодноразово підпадав під публічну критику у зв'язку з недостатнім втіленням у життя положень Глінейгльського плану [24].

Починаючи з 2014 р., коли РФ була виключена з розширеного формату взаємодії G8, у зв'язку з нападом на Україну, акцент в екологічній політиці організації змістився на перехід до відновлюваних джерел енергії. Особливу увагу на цьому аспекті було

акцентовано у фінальній декларації Брюссельського саміту (4–5 червня 2014 р.): «Використання енергоносіїв як засобу політичного тиску або як загрози безпеці є неприйнятним. Криза в Україні ясно показує, що енергетична безпека має бути в центрі нашого спільного порядку денного та вимагає кардинальних змін у нашому підході до диверсифікації енергопостачання та модернізації нашої енергетичної інфраструктури» [25]. Ще раз було підкреслено позитивне значення зменшення викидів парникових газів і прискорення переходу до економіки з низьким вмістом вуглецю як ключового внеску у сталу енергетичну безпеку. Пізніше нова глобальна екологічна політика була підтверджена Паризькою угодою 2015 р. [9, р. 7].

Сталість енергетичної політики G7 похитнулася у 2017 р., з обранням новим президентом США Д. Трампа. Його команда була зацікавлена у підтримці політики енергетичної безпеки, однак повністю відкинула будь-які природоохоронні заходи. Це призвело до безпрецедентної події в історії G7 та її розширеної версії, G20 – США, найбільш могутня країна форуму, відмовилася підписати прийнятий у 2017 р. Гамбурзький кліматичний та енергетичний план дій для сталого розвитку. Італія, як і решта країн форуму, не підтримала рішення Д. Трампа і підписала угоду. Щоправда голова італійської делегації – П. Джентілоні не засудив публічно американського президента, як це зробили деякі інші італійські політики, а у своїй промові зосередився на проблемі міграції [26]. Форум також запам'ятався арештом шістнадцяти італійських громадян, які брали участь у протестах проти політики G20 [27].

Сьогодні Італія продовжує залишатися однією з ключових країн у світі щодо питань формування екологічної політики. У цьому році, 29–30 квітня 2024 р., саме Італія прийняла у м. Турін зустріч міністрів держав G7 з питань клімату, енергетики та захисту навколишнього середовища. За результатами обговорень, було випущено спільне комюніке. У документі було заявлено про наявність потрійної глобальної кризи, яка складається з наступних елементів: зміни клімату, втрати біологічного різноманіття та забруднення довкілля. Міністри також зробили наголос на продовженні підтримки України в її боротьбі проти незаконної російської агресії, а також на необхідності пошуку виходу із гуманітарної кризи в Газі [28].

Задля припинення глобальної кризи, міністри країн G7 запропонували план трансформації глобальної економічної та соціальної системи до 2030 р. Він включає у себе такі пункти, як прагнення створити безвідходну економіку, пришвидшити перехід на відновлювальні джерела енергії, повернення біологічного різноманіття тощо. Крім того, запропоновано ряд комплексів задля утримання показнику зростання температури планети, внаслідок глобального потепління, на позначці 1,5°C до 2050 р. Кінцева мета плану країн G7 залишається незмінною – підтримка сталого економічного розвитку в усьому світі [28].

Міністр довкілля Італії, Дж. Пікетто Фратін, який головував на зустрічі, зазначив у своєму виступі, що підняті теми є особливо актуальними для його країни, що надзвичайно потерпає від стрімкого скорочення кількості багатьох видів флори та фауни внаслідок зміни клімату. Водночас міністр звернувся до теми впровадження політики повної декарбонізації економіки, яка, на його думку, спонукає Італію до повернення до атомної енергетики. Важливим фактором у цьому процесі є те, що не доведеться починати з нуля: італійські вчені зберегли досвід та знання з експлуатації атомних електростанцій, а також беруть постійну участь у роботі закордонних атомних проєктів. Екологічні ризики будуть нівельовані за рахунок побудови станцій невеликого розміру, потенційний негативний ефект від яких буде прийнятним для регіонів розміщення [29].

Висновки. Впродовж останніх десятиліть саміти G7 зарекомендували себе як зручний форум для співпраці між найбільш розвиненими країнами на планеті. Головною його перевагою над іншими форматами міжнародної співпраці є можливість відносно швидкого ухвалення політичних рішень, що досягається за рахунок особистих і часто неформальних стосунків між світовими лідерами. Це надає можливість уникнути надмірної бюрократизації – недоліку, за який часто критикують національні уряди або такі організації, як ООН чи Європейський Союз. Щорічні зустрічі в рамках G7 дозволяють керівникам держав-членів організації тримати руку на пульсі актуальних міжнародних подій та трендів.

Участь Італії у цьому форумі викликала критику від початку заснування такого формату співпраці. За економічними показниками, вона поступається іншим державам, що беруть участь в об'єднанні. Постаті італійських прем'єр-міністрів зазвичай привертають до себе менше медійної уваги у світі, ніж фігури очільників США, Великої Британії, Франції, Німеччини. Тим не менш, за роки своєї діяльності у G7 Італія довела, що по праву є невід'ємною частиною міжнародної політичної та економічної системи. Без її участі навряд чи вдалося би впроваджувати у життя будь-які глобальні ініціативи.

Починаючи з кінця 1970-х рр., одним із найважливіших аспектів діяльності G7 є екологічна політика. Активність організації у цьому напрямі можна розділити на декілька історичних етапів. На першому з них, що тривав з 1978 до 1992 рр., країни одними із перших у світі заявили про важливість захисту навколишнього середовища на інституційному рівні, подаючи, таким чином, приклад усьому людству. Другий етап – з 1992 р. до середини 2000-х рр. – став періодом відходу від глобального лідерства у сфері екології та передачі «естафети» ООН. За наступне десятиліття такий підхід довів свою неефективність. Тому на сучасному етапі країни G7 (й у розширеному форматі – G20) знову віддають належне важливості екологічної політики. На відміну від першого періоду існування форуму, сьогодні захист навколишнього середовища розглядається не лише як самодостатня сфера, а й невід'ємна складова сталого розвитку планети.

Італія, рухаючись разом з іншими державами-членами G7, досягла значного прогресу у захисті довкілля і приділяє значну увагу цій тематиці. Це твердження справедливе не тільки для уряду країни, а й для значної частини її громадян. Достатньо згадати, що після катастрофічної аварії на Чорнобильській АЕС Італія стала єдиною з країн G7, яка за рішенням більшості виборців відмовилася від атомної енергетики. Сьогодні акценти у програмі розвитку організації змінилися на користь концепції енергетичної безпеки. Саме тому Італія, за допомогою інших країн-учасниць G7, будує плани щодо повернення собі статусу атомної держави (але без військової складової). Лідерські позиції Італії у розвитку світової екологічної політики підтверджує й її участь у різноманітних ініціативах у цій сфері. Не випадково саме на її території була нещодавно проведена міжнародна конференція G7 з кліматичних питань.

Список літератури

1. Von Furstenberg G., Daniels G. Can You Trust G-7 Promises? *International Economic Insights*. 1992. No. 3. P. 24–27. URL: <https://www.g7.utoronto.ca/scholar/furstenberg1992/document.html>.
2. Bayne N. History Of The G7 Summit: The Importance Of American Leadership. *Explaining Summit Success: Prospects for the Denver Summit of the Eight*. Denver, 1997. URL: <https://www.g7.utoronto.ca/annual/bayne1997/index.html>.
3. Kirton J., Kokotsis E., Warren B. G7 Governance of climate change: the search for effectiveness. *The G7, Anti-Globalism and the Governance of Globalization* / eds. Ch. Oldani, J. Wouters. New York: Routledge, 2019. P. 90–126.
4. Lewanski R. Italy: Environmental policy in a fragmented state. *Governance and environment in Western Europe* / eds. K. Hanf, A.-I. Jansen. London: Routledge, 2014. P. 331–351.
5. Amadei P., Croci E., Giulia P. Nuovi strumenti di politica ambientale: gli accordi volontari. Milano: FrancoAngeli, 2004. 288 p.
6. Pizzimenti E., Di Giulio M. On the eve of ecological transition? The failed institutionalization of sustainable development in Italy (1992–2020). *Italian Political Science Review*. 2023. Vol.53. No 3. P. 312–332. doi: 10.1017/ipo.2023.6.
7. Standish D. Nuclear Power and Environmentalism in Italy. *Energy & Environment*. 2009. No 20(6). P. 949–960. doi: 10.1260/095830509789625365.
8. Gambini M., Vellini M. The Kyoto Protocol: Some Considerations About Its Applications in Italy. *ASME Power Conference*. 2007. No. 1. P. 397–411. doi: 10.1115/POWER2007-22026.
9. Johnstone I. Global governance and the Global Green New Deal: the G7's role. *Humanities & Social Sciences Communications*. 2022. No. 9. P. 1–9. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01046-2>.
10. Івасечко О. Особливості формування екологічної політики Європейського Союзу. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2013. Вип.25. С. 113–118.
11. Загорський В. Екологічна політика ЄС і проблеми формування системи екологічного управління в Україні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 3. С. 210–221.

12. Перга Т. Ю. Глобальна екологічна політика та Україна: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. 288 с.
13. Качурінер В. Правові інструменти екологічної політики Європейського Союзу у сфері сільськогосподарського виробництва. *Проблеми екологічного законодавства*. 2022. Вип. 4. С. 177–181. doi: 10.32850/sulj.2022.4.2.27.
14. Тихомирова Є. Особливості сучасної кліматичної дипломатії. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018. № 1. С. 18–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mvckrc_2018_1_5.
15. Павко Я. Міжнародна кліматична політика під час російсько-української війни: виклики та перспективи. *Вісник Львівського національного університету. Серія юридична*. 2023. Вип. 77. С. 213–225. doi: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2023.77.213>.
16. Declaration of Rambouillet. *G7 Information Centre*. URL: <https://g7.utoronto.ca/summit/1975rambouillet/communique.html>.
17. G7: Rambouillet Summit (Session 1). *Margaret Thatcher Foundation*. URL: <https://www.margaretthatcher.org/document/110941>.
18. Declaration of Tokyo, June 29, 1979. *G7 Information Centre*. URL: <https://g7.utoronto.ca/summit/1979tokyo/communique.html>.
19. Declaration of Venice, June 23, 1980. *G7 Information Centre*. URL: <https://g7.utoronto.ca/summit/1980venice/communique/index.html>.
20. Prime Minister Cossiga's Concluding Statement. *G7 Information Centre*. URL: <https://g7.utoronto.ca/summit/1980venice/conclusion.html>.
21. Statement on the Implications of the Chernobyl Nuclear Accident. *G7 Research Group*. URL: <https://g7.utoronto.ca/summit/1986tokyo/chernobyl.html>.
22. Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change. URL: <https://unfccc.int/documents/2409>.
23. Gleneagles Plan of Action: Climate Change, Clean Energy and Sustainable Development. *G7 Information Centre*. URL: <https://g7.utoronto.ca/summit/2005gleneagles/climatechangeplan.html>.
24. G8 falls short on aid pledges, figures show. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2010/jun/25/g8-g20>.
25. G7 Brussels Summit Declaration, Brussels, June 5, 2014. *G7 Information Centre*. URL: <https://g7.utoronto.ca/summit/2014brussels/declaration.html>.
26. Gentiloni: "I migranti economici sono oltre l'85%. Gestire i flussi è una sfida globale". *Partito Democratico*. URL: <https://partitodemocratico.it/gentiloni-flussi-migratori-migranti>.
27. G20, scontri di Amburgo: rilasciati 13 dei 16 italiani fermati. *SKY TG 24*. URL: <https://tg24.sky.it/mondo/2017/07/09/g20-proteste-amburgo-italiani-fermati>.
28. G7 Climate, Energy and Environment Ministers' Communiqué, Turin, Italy, April 30, 2024. *G7 Research Group*. URL: <https://globalgovernanceprogram.org/g7/environment/2024-communique.html>.
29. G7, Pichetto Fratin: "L'Italia soffre piu di altri il cambiamento climatico". *SKY TG 24*. URL: <https://tg24.sky.it/politica/2024/04/28/nucleare-ministro-pichetto-fratin>.

References

1. Von Furstenberg, G., Daniels, G. (1992). Can You Trust G-7 Promises? *International Economic Insights*, 3, 24–27. Retrieved from: <https://www.g7.utoronto.ca/scholar/furstenberg1992/document.html>.
2. Bayne, N. (1997). History of The G7 Summit: The Importance of American Leadership. In *Explaining Summit Success: Prospects for the Denver Summit of the Eight*, Denver, Retrieved from: <https://www.g7.utoronto.ca/annual/bayne1997/index.html>.
3. Kirton, J., Kokotsis, E., Warren, B. (2019). G7 Governance of climate change: the search for effectiveness. In *The G7, Anti-Globalism and the Governance of Globalization* (pp. 90–126). New York: Routledge.
4. Lewanski, R. (2014). Italy: Environmental policy in a fragmented state. In *Governance and environment in Western Europe* (pp. 331–351). London: Routledge.
5. Amadei, P., Croci, P., & Giulia, P. (2004). *Nuovi strumenti di politica ambientale: gli accordi volontari*. Milano: FrancoAngeli [in Italian].
6. Pizzimenti, E., & Di Giulio, M. (2023). On the eve of ecological transition? The failed institutionalization of sustainable development in Italy (1992–2020). *Italian Political Science Review*, 53 (3), 313–332. Retrieved from: <https://doi.org/10.1017/ipo.2023.6>.
7. Standish, D. (2009). Nuclear Power and Environmentalism in Italy. *Energy & Environment*, 20(6). Retrieved from: <https://doi.org/10.1260/095830509789625365>.

8. Gambini, M., Vellini, M. (2007). The Kyoto Protocol: Some Considerations About Its Applications in Italy. *ASME Power Conference*, 1, 397–411. Retrieved from: <https://doi.org/10.1115/POWER2007-22026>.
9. Johnstone, I. (2022). Global governance and the Global Green New Deal: the G7's role. *Humanities & Social Sciences Communications*, 9, 1–9. Retrieved from: <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01046-2>.
10. Ivasechko, O. (2013). Peculiarities of the formation of the environmental policy of the European Union. *Ukrayins'ka nacional'na ideya: realiyi ta perspektyvy rozvytku [Ukrainian national idea: realities and prospects of development]*, 25, 113–118 [in Ukrainian].
11. Zahorskyj, V. (2014). Environmental policy of the EU and problems of the formation of the environmental management system in Ukraine. *Social'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny [Socio-economic problems of the modern period of Ukraine]*, 3, 210–221 [in Ukrainian].
12. Perha, T. Yu. (2014). Global environmental policy and Ukraine: monograph. Nizhyn: Lysenko M.M. [in Ukrainian].
13. Kachuriner, V. (2022). Legal instruments of the environmental policy of the European Union in the field of agricultural production. *Problemy ekolohichnoho zakonodavstva [Problems of environmental legislation]*, 4, 177–181. Retrieved from: <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.2.27> [in Ukrainian].
14. Tykhomyrova, Ye. (2018). Features of modern climate diplomacy. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii [International relations, public communications and regional studies]*, 1, 18–23. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mvckrc_2018_1_5 [in Ukrainian].
15. Pavko, Ya. (2023). International climate policy during the Russian-Ukrainian war: challenges and prospects. *Visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu. Seriya yurydychna [Bulletin of Lviv National University. Legal series]*, 77, 213–225. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2023.77.213> [in Ukrainian].
16. Declaration of Rambouillet. *G7 Information Centre*. Retrieved from: <https://g7.utoronto.ca/summit/1975rambouillet/communique.html>.
17. G7: Rambouillet Summit (Session 1). *Margaret Thatcher Foundation*. Retrieved from: <https://www.margareththatcher.org/document/110941>.
18. Declaration of Tokyo, June 29, 1979. *G7 Information Centre*. Retrieved from: <https://g7.utoronto.ca/summit/1979tokyo/communique.html>.
19. Declaration of Venice, June 23, 1980. *G7 Information Centre*. Retrieved from: <https://g7.utoronto.ca/summit/1980venice/communique/index.html>.
20. Prime Minister Cossiga's Concluding Statement. *G7 Information Centre*. Retrieved from: <https://g7.utoronto.ca/summit/1980venice/conclusion.html>.
21. Statement on the Implications of the Chernobyl Nuclear Accident. *G7 Research Group*. Retrieved from: <https://g7.utoronto.ca/summit/1986tokyo/chernobyl.html>.
22. Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change. Retrieved from: <https://unfccc.int/documents/2409>.
23. Gleneagles Plan of Action: Climate Change, Clean Energy and Sustainable Development. *G7 Information Centre*. Retrieved from: <https://g7.utoronto.ca/summit/2005gleneagles/climatechangeplan.html>.
24. G8 falls short on aid pledges, figures show. (2010). *The Guardian*. Retrieved from: <https://www.theguardian.com/world/2010/jun/25/g8-g20>.
25. G7 Brussels Summit Declaration, Brussels, June 5, 2014. *G7 Information Centre*. Retrieved from: <https://g7.utoronto.ca/summit/2014brussels/declaration.html>.
26. Gentiloni: “I migranti economici sono oltre l'85%. Gestire i flussi è una sfida globale”. (2017) *Partito Democratico*. Retrieved from: https://partitodemocratico.it/gentiloni-flussi-migratori-migranti_ [in Italian].
27. G20, scontri di Amburgo: rilasciati 13 dei 16 italiani fermati. (2017). *SKY TG 24*. Retrieved from: <https://tg24.sky.it/mondo/2017/07/09/g20-proteste-amburgo-italiani-fermati> [in Italian].
28. G7 Climate, Energy and Environment Ministers' Communiqué, Turin, Italy, April 30, 2024. (2024). *G7 Research Group*. Retrieved from: <https://globalgovernanceprogram.org/g7/environment/2024-communique.html>.
29. G7, Pichetto Fratin: “L'Italia soffre piu di altri il cambiamento climatico”. (2024). *SKY TG 24*. Retrieved from: <https://tg24.sky.it/politica/2024/04/28/nucleare-ministro-pichetto-fratin>.

Надійшла до редакції / Received: 30.09.2024
Схвалено до друку / Accepted: 25.11.2024